

POSTANOWIENIE

10 lutego 2026 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Władysław Pawlak

na posiedzeniu niejawnym 10 lutego 2026 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa S. B.

przeciwko P. B.

o zachówek,

na skutek skargi kasacyjnej P. B.

od wyroku Sądu Okręgowego w Płocku

z 21 stycznia 2025 r., IV Ca 790/24,

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

2. zasądza od pozwanego na rzecz powódki kwotę 2717 (dwa tysiące siedemset siedemnaście) zł, z ustawowymi odsetkami za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia pozwanemu niniejszego orzeczenia do dnia zapłaty, tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Pozwem skierowanym przeciwko P. B., powódka – S. B. domagała się zapłaty kwoty 40.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od 31 marca 2021 r. do dnia zapłaty. Powództwo to następnie zmodyfikowała i rozszerzając je dodatkowo wniosła o zasądzenie od pozwanego na swoją rzecz kwoty 73.116 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od kwoty 73.116 zł od dnia 31 marca 2021 r. do dnia wniesienia pozwu, od kwoty 40.000 zł od dnia następnego od dnia wniesienia pozwu do dnia doręczenia pisma rozszerzającego powództwo pozwanemu, od kwoty 73.116 zł od dnia następnego od dnia wniesienia pisma do sądu do dnia zapłaty. Tytułem uzasadnienia żądania pozwu powódka wskazała, że dochodzona należność wynika z tytułu zachowku po jej babci – M. B. z domu S. zmarłej w dniu [...] marca 2016 r. w Ż. oraz wykonania zapisu zwykłego. Powódka wskazała, że według jej wiedzy w skład spadku po M. B. wchodzi: zabudowana domem działka gruntu położona przy ul. D. w Ż. o szacunkowej wartości 300.000 zł oraz działka rolna o szacunkowej wartości 50.000 zł. Ponadto w drodze darowizny spadkodawczyni – M. B. darowała swojemu synowi, a wujowi powódki – P. B. lokal mieszkalny położony przy ul. W w Ż. o powierzchni 46 m² o szacunkowej wartości 130.000 zł.

W odpowiedzi na pozew pozwany – P. B. wnioskował o oddalenie powództwa, podnosząc, że spadkodawczyni – M. B. za życia czyniła darowizny na rzecz E. N. oraz wszystkich swoich wnuków, które w całości zaspokajają roszczenia powódki. Ponadto podniósł, że kwota zachowku, o którą wnosi powódka jest zawyżona.

M. B. z domu S. zmarła w dniu 28 marca 2016 roku w Ż. i ostatnio tam zamieszkiwała. W chwili śmierci M. B. była wdową, miała troje dzieci: P. B., E. N. i Z. B. Dwoje jej dzieci – E. N. i Z. B. - nie żyło już w chwili śmierci M. B. E. N. zmarła w 2001 roku. Miała dwoje dzieci M. N. i M. Z. Z. B. zmarł [...] kwietnia 2015 roku. Miał on dwoje dzieci: S. B. i P. B. M. B. sporządziła testament własnoręczny oznaczony datą „dnia 6.02.2013 r.”, o treści: „Testament. Ja M. B. do całości spadku powołuję mojego syna P. B. i jednocześnie zobowiązuję go do spłaty (...), w szczególności – S. B. - 6%”. Testament był parafowany przez testatorkę, a pod jego treścią znajdowała się podpis – M. B. Powódka S. B. nie była wydziedziczona przez spadkodawczynię, zajmowała się M. B., opiekowała się nią, gdy ta była już

chora i leżąca oraz pomagała w obowiązkach domowych. Odwiedzała spadkodawczynię w szpitalu. Powódka przestała pracować, by móc zajmować się chorą M. B., od której otrzymywała pieniądze. Powódka nie była upoważniona do dysponowania rachunkiem bankowym spadkodawczyni. Pozwany P.B. również opiekował się spadkodawczynią.

Postanowieniem z 15 lipca 2020 r. Sąd Rejonowy w Żyrardowie stwierdził, że spadek po M. B. zmarłej w dniu [...] marca 2016 roku na podstawie testamentu własnoręcznego z dnia 6 lutego 2013 roku z dobrodziejstwem inwentarza nabył syn P. B. w całości. W skład spadku wchodzi zabudowana nieruchomość położona w Ż. przy ul. D., dla której Sąd Rejonowy w Żyrardowie prowadzi księgę wieczystą KW nr [...] oraz udział do 1/8 w prawie własności w nieruchomości rolnej położonej w miejscowości W. o powierzchni 7,10 ha. Umową darowizny z dnia 11 października 1999 r. spadkodawczyni – M. B. i jej mąż T.B. darowali na rzecz syna P. B. przysługujące im na zasadzie wspólności majątkowej małżeńskiej spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego nr [...] o powierzchni 46,50 m² położone w Ż. przy ul. K. W. (wcześniej ul. S.). Obecnie dla lokalu prowadzona jest księga wieczysta KW nr [...].

W wyniku rozpoznania sprawy wyrokiem z 24 maja 2024 r. Sąd Rejonowy w Żyrardowie, w szczególności, zasądził od pozwanego P. B. na rzecz powódki S. B. kwotę 63.379,17 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od kwoty 63.379,17 zł od 31 marca 2021 r. do 22 października 2021 r., od kwoty 40.000 zł od 23 października 2021 r. do 12 stycznia 2024 r. i od kwoty 63.379,17 zł od 13 stycznia 2024 r. do dnia zapłaty (pkt 1); oddalił powództwo w pozostałej części (pkt 2).

Od powyższego wyroku Sądu Rejonowego w Żyrardowie z 24 maja 2024 r. apelację wniósł pozwany zaskarżając to orzeczenie w zakresie pkt.: 1,3,4 oraz 5, podnosząc wyszczególnione w treści apelacji zarzuty naruszenia przepisów postępowania, tj.: art. 233 § 1 k.p.c.; art. 100 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. i art. 108 § 1 k.p.c. oraz zarzuty naruszenia przepisów prawa materialnego, tj.: art. 991 § 1 i 2 k.c.; art. 928 § 1 pkt 5 k.c.; art. 968 § 1 k.c.; art. 972 k.c.; art 1007 § 1 k.c., wnosząc o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa, ewentualnie uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

W odpowiedzi na apelację strona powodowa wniosła o jej oddalenie w całości.

Jak zważył Sąd Okręgowy w Płocku apelacja pozwanego jako bezzasadna podlegała oddaleniu. W szczególności Sąd II instancji nie stwierdził, aby na gruncie przedmiotowej sprawy doszło do naruszenia norm prawa materialnego. W wyniku poczynionych przez Sąd II instancji ustaleń, w tym między innymi faktu, że na rzecz powódki i jej ojca Z. B., spadkodawczyni nie dokonała darowizn podlegających doliczeniu do spadku, nieuprawnione były przede wszystkim twierdzenia apelującego, co do naruszenia przez Sąd I instancji: art. 991 § 1 i 2 k.c. i art. 968 § 1 k.c. Nie było też podstaw do powoływania się na niegodność dziedziczenia powódki - do jej stwierdzenia niezbędne było konstytutywne orzeczenie sądowe. W efekcie Sąd Rejonowy rozpoznający żądanie powódki, nie mógł oddalić powództwa choćby w części, w oparciu o przepisy dotyczące niegodności dziedziczenia. Z tych przyczyn za niesłuszny należało, w ocenie Sądu II instancji, uznać zarzut naruszenia art. 928 § 1 pkt 5 k.c., a także art. 972 k.c. w kontekście niegodności zapisobrania. Ostatecznie Sąd Okręgowy zważył, iż prawidłowo przyjęto, że powódka jest uprawniona do żądania zachowku po spadkodawczyni M. B., zaś pozwany za ten zachówek odpowiada. Sąd Rejonowy ustalił wartość udziału, jaki przypadałby powódce przy dziedziczeniu ustawowym i właściwy mnożnik dla zachowku ($2/3$), obliczył substrat zachowku, uwzględnił koszty pogrzebu, powiększył substrat o dokonaną na rzecz pozwanego darowiznę, a w rezultacie słusznie uwzględnił powództwo do kwoty 63.379,17 zł. Sąd trafnie zauważył, że suma powyższa jest należna powódce nawet przy przyjęciu, że zapis zwykły, dokonany w testamencie M. B. na rzecz powódki, byłby nieskuteczny. Kwota ta stanowi pełny zachówek, przysługujący powódce po zmarłej M. B. Nie stwierdzając jednak okoliczności podważających skuteczność zapisu, pozwany - w ocenie Sądu - jest obowiązany uiścić na rzecz powódki prawidłowo ustaloną przez Sąd Rejonowy kwotę z tytułu zapisu zwykłego - 21.060 zł, a dodatkowo kwotę 42.319,17 zł z tytułu uzupełnienia zachowku, co łącznie daje również sumę zasądzoną przez Sąd I instancji. Żądaniem pozwu powódka objęła, bowiem, roszczenie o zachówek i wykonanie zapisu zwykłego. Nie zasługiwał natomiast na uwzględnienie zarzut przedawnienia roszczenia. Zgodnie z art. 1007 § 1 k.c., roszczenia uprawnionego z

tytułu zachowku oraz roszczenia spadkobierców o zmniejszenie zapisów zwykłych i poleceń, przedawniają się z upływem lat pięciu od ogłoszenia testamentu. Testament M. B., na podstawie którego pozwany został powołany do dziedziczenia, został ogłoszony 28 października 2016 r. (bezsporne), zaś pozew w niniejszej sprawie złożono przed upływem 5 lat od tej daty. W zakresie zaś zapisu zwykłego, zastosowanie ma art. 981 k.c., zgodnie z którym, roszczenie z tytułu zapisu przedawnia się z upływem lat pięciu od dnia wymagalności zapisu. W razie nieokreślenia przez spadkodawcę terminu jego wykonania, roszczenie z tytułu zapisu staje się wymagalne niezwłocznie po ogłoszeniu testamentu. Również i w tym zakresie nie doszło do przedawnienia roszczenia.

Ostatecznie Sąd Okręgowy w Płocku wyrokiem z 21 stycznia 2025 r. oddalił apelację pozwanego.

Pozwany – P. B., skargą kasacyjną zaskarżył wyrok Sądu Okręgowego w Płocku z 21 stycznia 2025 r. w całości. Skargę kasacyjną od tego wyroku pozwany oparł na podstawie naruszenia przepisów postępowania, tzn.: art. 385 k.p.c. w zw. z art. 378 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. i art. 382 k.p.c. oraz przepisów prawa materialnego, tj.: art. 991 § 1 k.c.; art. 928 § 1 pkt 5 k.c.; art. 991 § 2 k.c.; art. 994 § 1 k.c.; art. 972 w zw. z art. 928 § 1 pkt 5 k.c.; art. 981 k.c.; art. 996 § 1 k.c.; art. 107 § 1 k.c.; art. 107 § 1 k.c. oraz art. 981 k.c. w zw. z art. 193 § k.p.c.; art. 5 k.c.

We wnioskach skargi kasacyjnej (piśmie z 16 czerwca 2025 r., stanowiącym jej uzupełnienie) pozwany, na podstawie art. 398⁴ § 2 k.p.c. w zw. z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., wniósł o jej przyjęcie do rozpoznania. W ocenie pozwanego skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, ponieważ Sąd Okręgowy w Płocku: nie zastosował art. 996 § 1 k.c., tj. nie uwzględnił darowizn czynionych przez zmarłą M. B. na rzecz powódki; naruszył art. 994 § 1 k.c. poprzez wadliwe zaliczenie do substratu zachowku - darowizny spadkodawczyni (matki pozwanego) na rzecz pozwanego dokonanej w 1999 r., a to z uwagi na upływ 10 lat. Odnośnie do kwestii terminów skarżący wskazał, że uszło uwagi Sądu Okręgowemu w Płocku, że powództwo zostało wytoczone po upływie ponad pięcioletniego okresu od otwarcia testamentu, czym Sąd ten naruszył art. 981 k.c. W ocenie skarżącego w realiach sprawy miało miejsce przedawnienie całego roszczenia powódki, tak z tytułu zachowku, jak też z tytułu zapisu i to całej żądanej przez powódkę kwoty. Nadto

autor skargi zauważył, iż kwestia przedawnienia nie była przedmiotem rozważania przez Sąd II instancji pod kątem upływu czasu do rozszerzenia powództwa. Konfrontując to zaniechanie ze stanowiskiem prawnym skarżącego ten ostatni stwierdził, że co najmniej roszczenie objęte rozszerzonym powództwem uległo przedawnieniu. Nadto skarżący zarzucił naruszenie: art. 981 k.c., art. 107 § 1 k.c., art. 981 k.c. w zw. z art. 193 § 3 k.p.c., gdyż zdaniem pozwanego powództwo albo co najmniej rozszerzenie powództwa było przedawnione, albowiem wniesione zostało po upływie 5 lat od otwarcia testamentu. Nadto w ocenie pozwanego Sąd II instancji dokonał błędnej wykładni art. 994 § 1 k.c. odnośnie do interpretacji pojęcia „drobnych darowizn” oraz art. 991 § 1 k.c. w kontekście nie wzięcia pod uwagę przez Sądy orzekające treści testamentu z dnia 6 lutego 2013 r. W ocenie pozwanego powódka nie powinna otrzymać zachowku z uwagi na sprzeczność jej żądania w tym przedmiocie z zasadami współżycia społecznego – naganne zachowanie S. B. wobec zmarłej M. B. Pozwany podniósł także, że zarzucił w piśmie z 16 czerwca 2025 r. naruszenie art. 5 k.c. poprzez jego niezastosowanie i zasądzenie na rzecz powódki zachowku tj. kwoty 63.379,17 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie, podczas gdy jego zdaniem, co najwyżej, winna zostać zasądzona kwota 34.980 zł stanowiąca równowartość 6% wartości nieruchomości. Dodatkowo skarżący zarzucając naruszenie: art. 5 k.c., poprzez jego niezastosowanie wytknął Sądowi Okręgowemu w Płocku, że ten błędnie przyjął, że to na pozwanym ciążył obowiązek sprawowania opieki nad spadkodawczynią, podczas gdy powódka była z tego obowiązku zwolniona, a mimo tego za sprawowanie pieczy nad M. B., powódka otrzymywała wynagrodzenie.

Wszystkie te okoliczności miały, zdaniem skarżącego, przemawiać za oczywistą zasadnością jego skargi kasacyjnej.

We wnioskach skargi skarżący domagał się, w szczególności, uchylenia w całości zaskarżonego orzeczenia i przekazania sprawy Sądowi Okręgowemu w Płocku do ponownego rozpoznania.

W odpowiedzi na skargę pozwanego, strona powodowa domagała się: wydania postanowienia odmawiającego przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania; oddalenia skargi kasacyjnej w przypadku przyjęcia jej do rozpoznania; zasądzenia od pozwanego na rzecz powódki kosztów postępowania kasacyjnego, w tym

kosztów zastępstwa prawnego radcy prawnego A.K. według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparł na przesłance uregulowanej w art. 398⁹ § 1 pkt. 4 k.p.c. Przesłanka ta nie została jednak spełniona.

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt. 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W wypadku, gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga

kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną, wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75, z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, nie publ., z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, nie publ.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 nie publ. i przywołane tam orzecznictwo).

W orzecznictwie zostało już wyjaśnione, że wniesienie pozwu o zachówek przerywa bieg przedawnienia całego roszczenia z tego tytułu, nawet jeśli ostatecznie kwota zachowku okaże się wyższa od wskazanej w pozwie (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 17 kwietnia 2009 r., III CSK 298/08, OSNC-ZD 2009, z. 4, poz. 107). Ponadto wyjaśniono też, iż darowizny dokonane na rzecz osób będących spadkobiercami podlegają doliczeniu do spadku (art. 994 § 1 k.c.), choćby zostały poczynione dawnej niż dziesięć lat przed otwarciem spadku (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 6 lutego 2014 r., I CSK 252/13, OSNC-ZD 2015, z. 2, poz. 25 i z 13 kwietnia 2018 r., I CSK 381/17, OSNC-ZD 2018, nr D, poz. 68 oraz uchwała Sądu Najwyższego z 8 sierpnia 2024 r., III CZP 3/24, OSNC 2025, nr 3, poz. 28).

Ponadto w świetle zaprezentowanych przez skarżącego w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wywodów, w kontekście pisemnych motywów orzeczenia Sądu odwoławczego, nie ma również dostatecznych podstaw do podzielenia tezy skarżącego, że zaskarżone rozstrzygnięcie w kwestii oceny pojęcia drobnych darowizn w rozumieniu art. 994 § 1 k.c. (w zw. z art. 996 § 1 k.c. bowiem w przepisie tym chodzi o darowizny, które podlegają doliczeniu do substratu zachowku, a zatem przy uwzględnieniu m.in. art. 994 § 1 k.c.), a także odnośnie do braku oddalenia powództwa przez wzgląd na zasady współżycia społecznego (art. 5 k.c.), jest oczywiście nieprawidłowe w

przedstawionym wyżej rozumieniu przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Z powyższych przyczyn Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. a o kosztach postępowania kasacyjnego orzekł zgodnie z art. 98 § 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c., art. 391 § 1 k.p.c. i art. 398²¹ k.p.c., przy uwzględnieniu § 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 4 pkt. 2 i § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radcowskie (jedn. tekst: Dz. U. z 2023 poz.1935 ze zm), a także mając na uwadze poniesiony przez powódkę koszty z tytułu opłaty skarbowej od pełnomocnictwa w postępowaniu kasacyjnym. Orzeczenie o odsetkach od zasądzonych kosztów postępowania kasacyjnego znajduje uzasadnienie w art. 98 § 1¹ k.p.c. w zw. z art. 19 ust. 1 i art. 31 ustawy z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 614) oraz przy uwzględnieniu § 2a rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 6 sierpnia 2014 r. w sprawie określenia brzmienia klauzuli wykonalności.

Władysław Pawlak

[PG]

[a.ł]